

Nieuwjaarstoespraak Leger des Heils Barometer 2024

Beste mensen, gasten, collega's, excellenties,

Ik wens u allemaal veel heil en zegen. De kersttijd is achter de rug. Voor onze organisatie altijd een intensieve periode, waarin we veel kerstfeesten organiseren en beleven.

Op één van die kerstfeesten ontmoette ik Harrie: vriendelijke ogen en een wilde haardos. We bleken leeftijdsgenoten maar hij leek wel 20 jaar ouder na een moeilijk leven. Hij was opgetogen want voor het eerst in 25 jaar vierde Harrie kerst niet alleen, maar in gezelschap. Al die jaren ervoor was hij ook op die dagen op zichzelf aangewezen. Voor veel mensen zoals Harrie, is hun bewindvoerder, hulpverlener of huisarts de belangrijkste persoon in hun leven. Moeilijk voor te stellen, maar voor het Leger een bekende realiteit.

Tijdens deze tweede editie van de Leger des Heils barometer, wil ik u meenemen in onze observaties over de sociaal maatschappelijke staat van ons land.

Elke dag hebben wij als Leger des Heils te maken met meer dan 20.000 inwoners van Nederland die aan onze zorg zijn toevertrouwd.

U moet dan denken aan onze pupillen in de jeugdbescherming, onze reclassanten, mensen in de LdH opvang -en beschermd wonen locaties, plus mensen die ambulante hulp van het Leger thuis ontvangen. Op jaarbasis zijn dat meer dan 50.000 verschillende mensen. Dat doen we met ruim 7000 beroepskrachten. Daarnaast heeft het Leger des Heils ook laagdrempelige locaties in buurten en wijken. Deze 130 buurthuis kamers ontvangen per jaar ook 50.000 mensen voor informele schuldhulp, gebruikte kleding, pastorale gesprekken of gewoon een luisterend oor.

Het afgelopen jaar was er veel aandacht voor bestaanszekerheid. Een begrip waar iedereen zo langzamerhand zijn eigen invulling aan geeft. Er is naar mijn idee ook wel sprake van inflatie van dat begrip. Voor ons als Leger des Heils gaat het namelijk om méér dan het einde van de maand halen.

Om het lot van kwetsbare groepen te verbeteren, is een uitgebreid pakket aan structurele maatregelen nodig op meerdere vlakken. Het aantal dakloze mensen is bijvoorbeeld schrikbarend hoog.

Zoals u waarschijnlijk wel weet is het Leger des Heils medeondertekenaar van het Nationaal Actieplan Dakloosheid. De belangrijkste doelstelling daarvan is om dakloosheid in 2030 Nederland opgelost te hebben.

De basis komt van het Europese Verdrag van Lissabon uit 2009.

Aan de preventiekant, het voorkomen van dakloosheid, zijn inmiddels best goede stappen gezet.

Denk bijvoorbeeld aan het voorkomen van huisuitzettingen door een goede samenwerking met gemeente en woningbouwvereniging. Of het plan tot terugdraaien van 4 weken wachttijd voor een uitkering aan jongvolwassenen wat helpt om dakloosheid van jongeren te voorkomen.

Nee, de zwakke plek van het Nationaal Actieplan is de wooncomponent.

'Eerst een Thuis' is de titel van dat plan, suggereert een veilige woonplek en dat hoeft natuurlijk lang niet altijd een complete gezinswoning te zijn. Maar, één ding is zeker: de maatschappelijke opvang is die fijne plek niet!

Het is een noodvoorziening bedoeld voor maximaal 3 maanden waar niemand voor z'n plezier verblijft! Helemaal als je bedenkt dat er tegenwoordig in de opvang veel mensen zitten met een WLZ-indicatie.

Vanwege hun ingewikkelde gedrag zijn zij vaak door andere zorgorganisaties op straat gezet terwijl ze dringend een beschermd wonen plek nodig hebben.

En dan hebben we nog de mensen die economisch dakloos zijn: vanwege het "zelfredzaamheids criterium", komen zij de opvang niet eens in. Ook voor hen is geen woonplek beschikbaar.

Spijtig genoeg zitten de maatschappelijke opvangfaciliteiten ramvol. Onze bezettingscijfers liggen constant rond de 100% soms zelfs daarboven. Een hotelketen zou dolblij zijn met een dergelijk hoog bezettingspercentage, maar wij niet. Onlangs publiceerde branchevereniging Valente een rapport over de 'Staat van de Nachtopvang'. Ook uit dat rapport blijkt dat de druk op de opvang te groot is.

Het grootste probleem is de krapte op de woningmarkt, die de uitstroom belemmert. Door gebrek aan betaalbare woonplekken is het gemiddelde verblijf in de opvang veel te lang, geen drie maanden maar wel 14 maanden (!) Moet u zich eens voorstellen...In een periode van meer dan een jaar staat het leven van deze mensen volledig stil.

Wat wij als Leger des Heils signaleren, is dat 500 mensen op dit moment wachten om te worden toegelaten tot de noodvoorziening, wat de maatschappelijke opvang feitelijk is. Voor deze mensen is nu geen plaats. Zij slapen noodgedwongen in een auto, een portiek, of onder de brug. Samen met andere

opvangorganisaties komen we op ongeveer 1000 tot 2000 mensen die we op dit moment in Nederland geen opvangplek kunnen bieden.

Volgende week wordt in de Tweede Kamer de begroting van VWS behandeld. Samen met brancheorganisatie Valente roepen wij iedereen, en met name de Kamerleden (u....) op die begrotingsbehandeling te gebruiken om dakloosheid nu echt krachtig aan te pakken. Durf en daadkracht hebben we nodig. Heel concreet moet er volgende week het volgende gebeuren:

1. Er is bij de presentatie van het actieplan € 65 miljoen extra toegezegd. Dit bedrag moet per direct beschikbaar worden gesteld.
2. De tarieven die veel gemeenten bieden voor opvang blijven achter omdat er in het verleden onvoldoende indexatie heeft plaatsgevonden. We vragen om compensatie van de indexatie van tarieven voor 2024.
3. We vragen ook of de Tweede Kamer de werking van de kostendelersnorm in de praktijk wil opschorten (gedogen en niet handhaven) om het delen van woningen beter en sneller mogelijk te maken.

Onze veldwerkers, dat zijn onze professionals op straat, die er 's avonds op uittrekken op zoek naar buitenslapers, signaleren een stijging van maar liefst 20% meer daklozen op straat. En weet u wat ons ook is opgevallen? We zien steeds meer jongeren op straat. En niet alleen maar meer jongeren.

Hoeveel dakloze vrouwen denkt u dat ik tegenkwam toen ik vroeger zelf nog in de opvang werkte? Ik kon ze op één hand tellen, terwijl nu maar liefst 30% van de daklozen vrouw is!

Nog een opmerkelijk verschil: Weet u dat mensen die relatief kort dakloos zijn vaak allerlei psychische klachten hebben? En weet u dat mensen die langere tijd dakloos zijn daarnaast ook lichamelijke problemen hebben? Zoals gebitsproblemen, huidinfecties, chronische bronchitis en "zwerwersvoeten" (een verzamelnaam voor allerlei ellende aan je voeten veroorzaakt door urenlang lopen en staan in nattigheid bij slechte hygiëne).

Dan wil ik het nu graag hebben over de dakloze EU-arbeidsmigranten: oftewel de keerzijde van ons Nederlands economisch succes.

De meeste gemeenten kennen een winteropvang met beperkte toegang. Pas op het moment dat de gevoelstemperatuur onder nul schiet, geldt de winterkouderegeling en wordt iedereen opgevangen. Dit beste mensen, is een probleem, want de dakloze EU-arbeidsmigranten mogen de winteropvang

meestal niet in. Dus stel: het is 2 graden en guur winterweer, dan blijven deze mensen op straat! Op dit moment vormen de dakloze EU-arbeidsmigranten maar liefst 60% (!) van de daklozen die we 's nachts op straat tegenkomen.

Het afgelopen jaar heeft het Leger des Heils extra ingezet om de hulpverlening voor deze groep te intensiveren, en de veldwerkteams te versterken met specifieke kennis. Dakloze EU- arbeidsmigranten zijn geen nieuw fenomeen, maar hun aantal is sinds de Corona periode wel sterk toegenomen en dit vraagt om een brede aanpak en niet om weggijken!

De verhalen uit de praktijk zijn confronterend. De meerderheid van de dakloze EU- arbeidsmigranten komt naar Nederland door bemiddeling van internationale uitzendbureaus. Hard gezegd kunnen we stellen dat de uitbuiting van EU- arbeidsmigranten inmiddels een bedrijfstak is geworden. Een paar weken geleden was minister Conny Helder, (inmiddels ook de opvolger van Ernst Kuiper) bij ons te gast en daar kwam het voorbeeld naar voren van een werkgever die standaard elke vrijdagmiddag 10 mensen ontsloeg en maandag 10 nieuwe arbeidsmigranten liet beginnen. Ik weet niet hoe het met u zit, maar ik schrok daar enorm van.

Wij willen het ministerie van Sociale Zaken dan ook vragen om actiever te handhaven op misstanden bij bedrijven, met name waar sprake is van de gedwongen koppeling werken en wonen. Hun slachtoffers zijn elke nacht op straat te vinden, zonder toegang tot medische en psychische zorg! Dat is de harde realiteit.

Ik neem u nu graag mee naar een andere realiteit waar het Leger des Heils ook mee te maken heeft.

Heel veel mensen in Nederland zijn eenzaam. Uit onderzoek blijkt dat 10% van de Nederlanders zich sterk eenzaam voelt en aangeeft geen enkele vriend te hebben.

Buurthuiswerk anno 2024 is dan ook ongelooflijk belangrijk in de strijd tegen eenzaamheid. Het helpt om complexe en dure zorg te vermijden. En het is ook de plek waar ernstige problemen op tijd gesignaleerd worden. Preventie is goedkoper en beter!

Versterking van de sociale basis, denk bijvoorbeeld aan onze warme kamers, is voor kwetsbare mensen in onze samenleving de beste investering die je kunt kiezen.

Omdat de gemeentelijke financiering van buurthuiswerk helaas vaak beperkt is, gebruikt het Leger des Heils veel van haar donaties om dit mogelijk te maken.

Omdat we zien dat we in de buurt echt het verschil maken, willen we uitbreiden van 130 naar 200 plaatsen in Nederland.

U begrijpt: elk locatie kost minimaal 100k per jaar, dus dat vraagt om € 7 miljoen per jaar extra financiële steun en dat gaat niet lukken met donaties alleen.

Weet u wat ik echt heel mooi vind? Dat zijn de “verbeterscores”, het leven van de bezoekers van onze buurtlocaties verandert spectaculair ten goede. We zullen dat straks in het panelgedeelte nader presenteren.

Tot slot:

Ieder mens heeft kansen nodig, ook de meest kwetsbaren in onze samenleving. Ik ben blij met de toegenomen aandacht voor bestaanszekerheid het afgelopen jaar.

Maar bestaanszekerheid is meer dan het einde van de maand halen. Wie last heeft van bestaansonzekerheid gaat gebukt onder stress, schulden en gezondheidsklachten. Is bang om op straat te belanden, en maakt zich zorgen of er wel een plekje voor hen is in Nederland.

Als Leger des Heils realiseren we ons dan ook dat ons werk morgen of overmorgen echt niet af is.

Als niemand je ziet staan, zien wij je wel staan.

Wij zijn er voor Harrie en al die andere kwetsbare mensen in onze samenleving!
Wij bidden voor de leiders en het openbaar bestuur van ons land,

Moge God het werk van het Leger blijven zegenen
God zegene u allen.

Ik dank u voor uw aandacht en vraag uw durf en daadkracht om ons werk blijvend te ondersteunen!